

ELi ja Šveitsi kokkulepe ELi programmides osalemiseks; COM(2025) 159 ja COM(2025) 160

Otsuse ettepanek koordineerimiskogule

Kujundada seisukoht

Kaasvastutaja sisendi tähtaeg: 16.05.2025

KOKi esitamise tähtaeg: 11.06.2025

VVsse esitamise tähtaeg: 19.06.2025

Vastutav ministeerium: Välisministeerium

Kaasvastutajad: Haridus- ja Teadusministeerium; Kliimaministeerium; Justiits- ja Digiministeerium; Sotsiaalministeerium; Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium

Otsuse ettepanek koordineerimiskogule:

Kujundada seisukoht

Sisukokkuvõte

Euroopa Komisjon avaldas 9. aprillil 2025 ettepaneku nõukogu soovitusel allkirjastada Euroopa Liidu, Euratomi ja Šveitsi vahel kokkuleppe Šveitsi osaluseks ELi programmides. Kokkuleppe hõlmab järgnevaid ELi programme:

- „Euroopa horisont“ (Horizon Europe)
- Euratomi teadusuuringute ja koolituste programm
- Tuumaenergia projekt ITER ja ühisettevõtte Fusion for Energy (F4E)
- „Digitaalne Euroopa“ (Digital Europe)
- Erasmus+
- „EL tervise heaks“ (EU4Health)

Lepe koosneb horisontaalsest osast, mis hõlmab finantsrakendamise sätteid, ning protokolle iga programmi kohta.

Antud kokkulepe on osa laiemast paketist kaasajastada, süvendada ja laiendada ELi ja Šveitsi suhteid. Pärast 2021. aastal ELi ja Šveitsi vahelise institutsioonilist raamistikku käsitleva lepingu mittesõlmimist võtsid osapooled 2022. aastal vastu poliitilise

kokkuleppe, millega pandi paika tuleviku läbirääkimiste ulatus ning kinnitati mõlemapoolset soovi taaselustada koostöö teadus-, innovatsiooni- ja haridusvaldkonnas, kavandades Šveitsi osalust ELi programmides eraldiseisva õigusliku raamistikuna. Läbirääkimised algasid 2024. aasta märtsis ja lõpetati edukalt 2024. aasta detsembris. Valmis sai lai pakettileping, mis uuendab viit olemasolevat Šveitsi ligipääsu ELi siseturule tagavat kokkulepet ning lisab uusi sektoripõhiseid kokkuleppeid (toiduohutus, tervishoid, elektriturg, Šveitsi alaline rahaline panus ELi sotsiaalsesse ja majanduslikku ühtekuuluvusse, Šveitsi osalus ELi programmides). Lisaks sisaldab pakettilepe eraldi protokolli parlamendikoostöö kohta.

Arvestades pakettlahenduse mahukust otsustas Euroopa Komisjon kiirendada programmide kokkuleppe allkirjastamist ja esialgset rakendamist, et anda positiivne signaal ning võimaldada Šveitsi finantspanust ja osalust ELi programmides juba 2025. aastal (kui programmide kokkuleppe allkirjastatakse hiljemalt 15. novembriks 2025, annab see aluse lepet rakendada tagasiulatuvalt 1. jaanuarist 2025). Leppe lõplik jõustumine toimuks üheskoos koos ülejäänud paketiga, milleni loodetakse jõuda 2026. aastal. Kogu paketi lepingud on vaja ratifitseerida mõlema osapoole poolt vastavalt nende menetlusprotsessile. Ratifitseerimine võimaldab pikemaajalist koostööd teadusuuringutes ja kõigis muudes paketi raames hõlmatud valdkondades ning kaasajastab ELi ja Šveitsi suhete alustalasid. Programmide kokkuleppe esialgne rakendamine lõpeb automaatselt, kui Šveitsi ei allkirjasta pakettlahendust hiljemalt 2028. aasta lõpuks.

Alates 1. jaanuarist 2025 võimaldavad ülemineku perioodi sätteid Šveitsi üksustel taotleda toetusi Horizon Europe'i, Euratom Research and Trainingu ja Digital Europe'i programmide raames. Kokkuleppe jõustumisel saavad Šveitsi osalejad ELi liikmesriikidega samadel tingimustel võimaluse saada ELi otserahastust ning õiguse juhtida konsortsiume. Šveitsi osalus Fusion for Energy (F4E)/ITER programmides on kavandatud alates 2026. aastast ning Erasmus+ osalust plaanitakse alustada 2027. aastal. Šveitsi osalus EU4Health'is rakendub pärast terviselepingu allkirjastamist.

Kas EL algatus reguleerib karistusi või haldustrahve? Ei

Kas nähakse ette uue asutuse loomine (järelevalvelised või muud asutused)? Ei

Kas lahenduse rakendamine vajab IT-arendusi? Ei

Eesmärgid

- Soodustada ELi ja Šveitsi teaduskoostööd tagades Šveitsi teadlaste, ülikoolide ja ettevõtete ligipääs peamistele ELi teadus-, innovatsiooni- ja digiprogrammidele (Horizon Europe, Euratom, Digital Europe jt).

- Tugevdada ELi ja Šveitsi poliitilist ning majanduslikku koostööd, kaasa arvatud tervishoiu (EU4Health), energiatehnoloogiate (F4E/ITER) ja hariduse (Erasmus+) valdkondades.

Mõjud

- **Koostöö süvendamine** teadlaste, ülikoolide ja ettevõtete vahel ELi ja Šveitsi vahel.
 - **Teadus- ja innovatsioonisektor:** suurem rahastamisvõimalus ja rahvusvaheline koostöövõrgustik, mis kiirendab tipptasemel uuringuid ja tehnoloogiate arengut.
 - **Oskused:** Erasmus+ kaudu kasvav tudengite ja teadlaste vahetus tugevdab oskuste ülekannet ning kutse- ja kõrghariduse kvaliteeti.
 - **Majanduslik stimuleerimine:** Digital Europe'i ja Horizon Europe'i investeeringud toetavad digilahenduste ning rohetehnoloogiate turuletoomist, luues uusi ärivõimalusi.
 - **Sotsiaal- ja tervishoiusüsteem:** EU4Healthi osalus parandab kriisivalmidust, avaliku tervise algatusi ja koostööd üle piiri.
 - **Õiguslik alus** Šveitsi täielikuks assotsieerumiseks ELi teadus-, innovatsiooni- ja digiprogrammides.
 - **Poliitiline ja majanduslik tugevnemine** kahepoolsete suhete moderniseerimisel.
 - **Energia- ja kliimasektor:** Euratom ja F4E programmid edendavad rohetehnoloogiaid ja kliimauuringuid.
-

Kaasamine

Kaasata kõik asjassepuutuvad sidusrühmad ja partnerid, sh kõrgkoolid ja teadusasutused, ettevõtjate liidud fookusega digi- ja rohetehnoloogial, jne.